

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Mieczysław Goc

Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku

ORCID: 0000-0003-4966-584X

mg@kryminalistyka.pl

Dorota Semków

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: 0000-0003-3377-462X

dsemkow@ur.edu.pl

Ustawa o dokumentach publicznych i jej rola w zapobieganiu fałszerstwom dokumentów

STRESZCZENIE

Fałszerstwa dokumentów dotyczą niemalże wszystkich ich rodzajów – od dowodów osobistych, paszportów, aż po znaki pieniężne i papiery wartościowe. Proceder ten stanowi poważne zagrożenie dla prawidłowego obrotu prawnego. Bezpieczeństwo obrotu prawnego oznacza konieczność zapewnienia wiarygodności dokumentów poprzez dbałość o zaufanie do dokumentu jako formalnego sposobu stwierdzenia prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mogącej mieć znaczenie prawne. Z tego powodu dokument korzysta z ochrony wielu dziedzin. W obowiązującym w Polsce systemie prawnym funkcjonuje blisko 400 aktów prawnych, których przedmiot regulacji stanowią dokumenty. Przedstawiciele środowiska naukowego, prawnicy oraz eksperci z zakresu badań dokumentów od lat podkreślali konieczność funkcjonowania aktu prawnego uporządkowującego legislacyjnie problematykę dokumentów. Ustawa z dnia 22 listopada o 2018 r. o dokumentach publicznych stanowi zatem długo wyczekiwaną regulację prawną, a tym samym jest istotnym elementem w procesie przeciwdziałania przestępstwom przeciwko wiarygodności dokumentów, wypełniając organizacyjno-prawną lukę w szeroko rozumianej problematyce dokumentów publicznych. Ustawa musiała stanowić formę spójnego, kompleksowego uregulowania prawnego, które będzie wykorzystywane w prawie administracyjnym, cywilnym i karnym. Jej rozwiązania należy uznać za słuszne i niezbędne w tworzeniu systemu bezpieczeństwa dokumentów publicznych. Realizacja przepisów ustawy o dokumentach publicznych daje nadzieję na całościowe uregulowanie wskazanej problematyki. Z perspektywy zabezpieczenia interesów zarówno państwa, jak i jego obywateli ustawa zasługuje na pozytywną ocenę zawartych w niej przepisów.

Słowa kluczowe: ustawa o dokumentach publicznych; wiarygodność dokumentów; zabezpieczenia przed fałszerstwem; bezpieczeństwo dokumentów publicznych; przestępstwa przeciwko dokumentom; fałszerstwa dokumentów

WPROWADZENIE

W dniu 12 lipca 2019 r. weszła w życie ustawa z dnia 22 listopada 2018 r. o dokumentach publicznych¹. Warto podkreślić, że stanowi ona długo wyczekiwaną regulację prawną. Przedstawiciele środowiska naukowego, prawnicy i eksperci z zakresu badań dokumentów od lat podkreślali konieczność funkcjonowania aktu prawnego uporządkowującego legislacyjnie problematykę dokumentów publicznych, wskazując tym samym na fundamentalne kwestie, które

¹ T.j. Dz.U. 2019, poz. 53 ze zm., dalej: ustawa lub u.o.d.p. Projekt ustawy wpłynął do Sejmu 20 grudnia 2017 r. Zob. *Rządowy projekt ustawy o dokumentach publicznych*, druk nr 2153, www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2153 [dostęp: 7.11.2019].

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

powinny zostać objęte przedmiotem regulacji prawnych². Należy zaznaczyć, że w obowiązującym systemie prawnym funkcjonuje blisko 400 aktów prawnych³, których przedmiot regulacji stanowią dokumenty. Celem niniejszego artykułu nie jest analiza zagadnienia dokumentu i jego funkcjonowania w dotychczasowym porządku prawnym, lecz analiza przepisów ustawy o dokumentach publicznych, tak istotnych dla wszystkich dziedzin prawa oraz dla prawidłowego funkcjonowania podmiotów prawa w kontekście współczesnych zagrożeń, jakie niosą za sobą fałszerstwa dokumentów.

GŁÓWNE CELE USTAWY NA TLE ZAGROŻEŃ WYNIKAJĄCYCH Z PRZESTĘPSTWA FAŁSZERSTWA DOKUMENTÓW

Głównym celem ustawy jest stworzenie skutecznego systemu bezpieczeństwa dokumentów publicznych przez określenie standardów bezpieczeństwa związanego z zamawianiem, wytworzeniem, używaniem i stosowaniem, w tym przechowywaniem dokumentów publicznych. Inaczej określając, nowe przepisy mają pomóc w walce z fałszerstwami dokumentów oraz z ich wykorzystywaniem w celach przestępnych. Konieczność stworzenia spójnego systemu gwarantującego właściwy poziom bezpieczeństwa stanowi warunek *sine qua non* w procesie przeciwdziałania i zwalczania przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów, skatalogowanych w rozdziale XXXIV obowiązującego Kodeksu karnego⁴. Przepisy ustawy karnej definiują pojęcia fałszu materialnego oraz fałszu intelektualnego. Pierwsze z nich charakteryzuje się dwiema formami: podrobieniem oraz przerobieniem dokumentu, co wiąże się z oddziaływaniem na materię dokumentu w celu nadania jej pozoru autentyczności⁵. Istota fałszu intelektualnego wyraża się w poświadczeniu przez funkcjonariusza publicznego lub inną osobę uprawnioną do wysta-

² Zob. szerzej: M. Goc, *O projekcie ustawy o dokumentach publicznych uwag kilka*, „Człowiek i Dokumenty” 2017, nr 44, s. 17. Należy podkreślić, że Polskie Towarzystwo Kryminalistyczne (PTK) już w 2006 r. przygotowało projekt ustawy o dokumentach publicznych, który został przekazany do dalszego procedowania. Projekt ustawy składał się z czterech rozdziałów i piętnastu artykułów. W ustawie m.in.: zdefiniowano pojęcia „dokumentu publicznego”, „dokumentu urzędowego”, „wzoru dokumentu”; dokonano klasyfikacji dokumentów publicznych; określono zasady i wymogi wytwarzania dokumentów publicznych; określono obowiązki podmiotu upoważnionego do wytwarzania dokumentów publicznych i obowiązki eminenta. W wyniku podejmowanych przez PTK przedsięwzięć i inicjatyw, zmierzających do ustawowego unormowania problematyki dokumentów publicznych, podczas spotkania przedstawicieli PTK z Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w dniu 1 marca 2016 r. uzyskano deklarację przygotowania przez MSWiA projektu ustawy o dokumentach publicznych. Należy w tym miejscu podkreślić, że w 1998 r. projekt ustawy opracował również prof. J. Widacki. Zob. idem, *Ustawa o dokumentach publicznych potrzebna od zaraz*, „Człowiek i Dokumenty” 2016, nr 41, s. 11.

³ MSWiA, *Wszystko, co trzeba wiedzieć o ustawie o dokumentach publicznych*, www.gov.pl/web/mswia/wszystko-co-trzeba-wiedziec-o-ustawie-o-dokumentach-publicznych [dostęp: 10.11.2019].

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1950 ze zm.), dalej: k.k.

⁵ Zob. szerzej: wyrok SN z dnia 27 listopada 2000 r., III KKN 233/98, LEX nr 51125; H. Kołecki, *Pojęcie dokumentu sfalszowanego i fałszywego w Polsce i w krajach Unii Europejskiej*, [w:] *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych. Materiały I konferencji, Poznań, 27–28 listopada 1997*, red. H. Kołecki, Poznań 2002, s. 189; J. Piórkowska, *Komentarz do art. 270 Kodeksu karnego*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2016, s. 812; W. Wróbel, T. Sroka, *Komentarz do art. 270 Kodeksu karnego*, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2, cz. 2: *Komentarz do art. 212–277d*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017, s. 695.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

wienia dokumentu nieprawdy co do okoliczności mającej znaczenie prawne. Fałszerstwa dokumentów stały się czynami przestępnymi o powszechnym charakterze⁶, stanowiącymi często nieodłączny element współczesnej przestępczości zorganizowanej.

W literaturze przedmiotu oraz w praktyce eksperckiej podkreśla się, że w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat znacznie wzrosła przestępczość związana z fałszowaniem dokumentów. Potwierdzają to również dane różnych instytucji, w tym m.in. Związku Banków Polskich. Wynika z nich, że w 2019 r. liczba udaremnionych prób wyłudzeń kredytów wyniosła ponad 5 tys., a ich kwota to blisko 274 mln zł. Statystycznie w III kwartale 2019 r. odnotowano 13 prób wyłudzeń dziennie, co w zestawieniu z innymi danymi oznacza, że każdego dnia próbowano na cudze nazwisko ukraść łącznie 724 tys. zł⁷. Należy założyć mało optymistyczną wersję, że tendencja ta będzie wzrastać. Świadczyć o tym mogą dane Policji, zgodnie z którymi liczba przestępstw kwalifikowanych z art. 270 k.k. w 2015 r. wyniosła 26 988, a rok później wzrosła do 28 432⁸. Dane te przekładają się na liczbę osób skazanych za przestępstwa z art. 270 k.k., których zgodnie z danymi Ministerstwa Sprawiedliwości w 2015 r. było 5975, a w 2016 r. – 6914⁹.

Fałszerstwa dokumentów, które stanowią przestępstwo samo w sobie, nader często stanowią czynności o charakterze przygotowawczym do popełnienia kolejnych nielegalnych czynów, a także są narzędziem zmierzającym do zatarcia śladów innych popełnionych przestępstw¹⁰. Jak podkreśla K. Sławik, pomimo faktu, że na przestrzeni ostatnich lat skala fałszerstw dokumentów charakteryzowała się dynamiką wzrostową, to zestaw fałszowanych przez podrobienie i przerobienie oraz poświadczających nieprawdę dokumentów jest względnie stały¹¹. W efekcie wprowadzenia do obrotu prawnego fałszywych dokumentów do najczęstszych przestępstw związanych z ich nielegalnym wykorzystaniem należą wspomniane wcześniej wyłudzenia kredytów i towarów, przestępstwa związane z obrotem z zagranicą oraz sprzedaż kradzionych samochodów. Wszystko to sprawia, że współczesne przestępstwa popełniane przeciwko dokumentom stanowią znaczny odsetek ogólnej liczby przestępstw kryminalnych. Na podstawie sfalszowanych dowodów czy paszportów przestępcy tworzą fikcyjne tożsamości¹², wykorzystu-

⁶ Zob. szerzej: E. Gruza, M. Goc, *Genialny fałszerz czy bezradny ekspert*, [w:] *Znaczenie aktualnych metod badań dokumentów w dowodzeniu sądowym. Materiały z XIV Wrocławskiego Sympozjum Badań Pisma*, Wrocław 2010, red. Z. Kegel, R. Cieśla, Wrocław 2012, s. 85.

⁷ Związek Banków Polskich, *Raport o dokumentach infoDok III kwartał 2019 r.*, www.zbp.pl/getmedia/2ded4fc6-6484-434e-a75f-22c9d4aec208/infodok-2019-07-09-wydanie-39-sklad-191027-gk [dostęp: 19.01.2020], s. 4.

⁸ *Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów*, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-15> [dostęp: 19.01.2020].

⁹ Ministerstwo Sprawiedliwości, *Statystyka sądowa. Prawomocne osądzienia osób dorosłych*, Warszawa 2019, s. 61.

¹⁰ N. Nastula, *Fałszerstwo dokumentów ze szczególnym uwzględnieniem przestępczości internetowej jako wyzwanie dla organów państwa*, „Polonia Journal” 2018, nr 8, s. 73, 86; H. Kołecki, *op. cit.*, s. 32.

¹¹ Zob. szerzej: K. Sławik, *Rozmiary i dynamika fałszerstw (Polska, lata 2008–2009)*, [w:] *Znaczenie aktualnych metod badań dokumentów...*, s. 328–329; *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych*, red. H. Kołecki, Poznań 2002, s. 84–90.

¹² Na przestrzeni ostatnich lat w większości podrabiane były dokumenty w formie kart poliwęglanowych (np. dowód osobisty) i z rdzeniem papierowym (np. prawo jazdy) oraz dokumenty blankietowe (np. dowód rejestracyjny). W podrabianych dokumentach dane personalne nowego posiadacza mogą być fikcyjne, autentyczne lub należeć do innej osoby. W każdym z tych przypadków imitowane dokumenty upodabnia się do funkcjonujących wzorców zarówno rodzajem użytego materiału, wymiarami, jak i szatą graficzną i jej barwą. Fałszerz, produkujący podrobio-

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

jąc przy tym nowe technologie, dzięki którym nierzadko w swych działaniach wyprzedzają organy ścigania.

Wskazać również należy na nowy rodzaj kradzieży tożsamości, zwiększa się bowiem liczba oszustw polegających na wykorzystywaniu zagranicznych dokumentów przez osoby, które podszywają się pod ich prawowitych właścicieli. Osoby te wykorzystują swoje podobieństwo do wizerunku na zdjęciu umieszczonym w dokumencie. Dotyczy to przede wszystkim sytuacji na przejściach granicznych, ponieważ coraz lepsze zabezpieczenia paszportów, utrudniające ich fałszerstwa, sprzyjają wykorzystywaniu oryginalnych dokumentów przez osoby podobne do prawdziwych właścicieli. Należy w tym wypadku podkreślić fakt, że szerokiemu zastosowaniu najnowszych technologii i czipów, z umieszczonymi na nich danymi biometrycznymi, nie towarzyszy wbrew pozorom szybka weryfikacja tożsamości osób legitymujących się takimi dokumentami. Przyczyną jest brak na wielu przejściach profesjonalnego sprzętu umożliwiającego identyfikację¹³.

DEFINICJA ORAZ KATEGORIE DOKUMENTÓW PUBLICZNYCH

Dotychczasowy brak kompleksowych uregulowań w zakresie systemu bezpieczeństwa dokumentów publicznych został w nowej ustawie zrekomensowany przepisami określającymi zasady funkcjonowania systemu bezpieczeństwa dokumentów publicznych, który obejmuje projektowanie, wytwarzanie, przechowywanie oraz weryfikację autentyczności dokumentów publicznych, a także inicjowanie zmian ich zabezpieczeń przed fałszerstwem w oparciu o analizę przypadków fałszerstw tych dokumentów, podnoszenie poziomu edukacji w zakresie wiedzy o bezpieczeństwie dokumentów publicznych oraz współpracę z międzynarodowymi instytucjami i organizacjami, których przedmiot zainteresowania stanowi bezpieczeństwo dokumentów publicznych. Co istotne, nowy akt prawny wprowadza definicję dokumentu publicznego. Należy podkreślić, że polskie kodeksy – karny, cywilny i administracyjny, zarówno prawa materialnego, jak i procesowego – oraz pozostałe akty prawne nie posługują się pojęciem dokumentu publicznego. Ogół dokumentów dzielony jest w nich na dokumenty urzędowe i prywatne¹⁴. Natomiast

ny dokument, nie jest w stanie skutecznie zimitować wszystkich części protekcyjnych. Najczęściej jego uwaga skupiona zostaje na wykonaniu wiarygodnej imitacji jednego, reprezentatywnego elementu lub na wstawieniu (przeszczepiu) elementu oryginalnego, pochodzącego z autentycznego dokumentu. Osoba legitymująca się podrobionym dokumentem w trakcie okazania czy kontroli, mając świadomość jego „mocnego punktu”, często sugeruje jego sprawdzenie. Zob. T. Luźnia, *Elementy uwiarygodniające w dokumentach sfalszowanych metodą podrobienia*, [w:] *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych. Materiały 8. konferencji, Poznań, 29–30 września 2011*, red. H. Kołdecki, Poznań 2012, s. 17–18.

¹³ K. Izak, *Oryginalne paszporty w rękach terrorystów oszustów*, „Człowiek i Dokumenty” 2019, nr 52, s. 44. Zob. także: R. Lewandowski, *Tożsamość – identyfikacja – dokument*, „Człowiek i Dokumenty” 2019, nr 54, s. 18–23.

¹⁴ Zob. szerzej: *Technicznokryminalistyczne badania...*, s. 15–19, 79. Ramy artykułu nie pozwalają na omówienie szczegółowych kwestii związanych z funkcjonowaniem pojęcia „dokument” w doktrynie i judykaturze. Nadmienić jednak należy, że w dotychczas obowiązujących aktach prawnych definicję dokumentu określa jedynie Kodeks karny. W art. 115 § 14 aktualnie obowiązującej wersji ustawy karnej dokument został zdefiniowany szeroko, jako każdy przedmiot lub inny zapisany nośnik informacji, z którym jest związane określone prawo, albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 2 u.o.d.p. dokumentem publicznym jest dokument zabezpieczony przed fałszerstwem, który służy do identyfikacji osób, rzeczy lub potwierdza stan prawny lub prawa osób nim się posługujących. Dokument taki wytwarzany jest według wzoru określonego w przepisach prawa powszechnie obowiązującego lub też jego wzór graficzny i forma zostały zatwierdzone przez podmiot realizujący zadania publiczne uprawniony na podstawie odrębnych przepisów i który jest zgodny z wymogami dla blankietu tego dokumentu określonymi w przepisach prawa powszechnie obowiązującego. W rozumieniu przepisów ustawy dokumentem publicznym jest również jego odpis, wypis, duplikat i wtórnik. Ust. 3 pkt 1–3 art. 2 u.o.d.p. do dokumentów publicznych zalicza ponadto tytuły wykonawcze wydawane przez sąd lub referendarzy sądowych, odpisy prawomocnych orzeczeń sądów, z których wynika nabycie, istnienie lub wygaśnięcie prawa albo które odnoszą się do stanu cywilnego, odpisy orzeczeń lub zaświadczenia stwierdzające uprawnienie do reprezentacji danej osoby, dokonania czynności prawnej bądź zarządu określonym majątkiem, wydawane przez sądy. Przepisy art. 2 ust. 3 pkt 4 i 5 u.o.d.p. są przepisami odsyłającymi, zgodnie z którymi za dokumenty publiczne należy uznać odpisy postanowień sądów i referendarzy sądowych w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym innym niż wymienione w art. 777 § 1 pkt 1 i 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, gdy ich przedmiotem są tytuły egzekucyjne nie pochodzące od sądu oraz wypisy, odpisy i wyciągi dokumentów obejmujących czynności notarialne, o których mowa w art. 79 pkt 1–1b i 4, poświadczenia, o których mowa w art. 79 pkt 2, oraz protesty, o których mowa w art. 79 pkt 5 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie¹⁵.

Pewno rodzaju *novum* stanowi dokonana przez ustawodawcę typizacja dokumentów publicznych na trzy kategorie, w zależności od ich znaczenia dla bezpieczeństwa państwa. Na podstawie art. 5 ust. 2 u.o.d.p. do pierwszej z nich zaliczone zostały te dokumenty, które są najistot-

Tym samym Kodeks karny jest jedynym aktem prawnym zawierającym legalną definicję dokumentu, a więc definicję, której brakuje w szeregu innych uregulowań, znacznie bardziej korespondujących z tematyką dokumentu. Należy także podkreślić, że w prawie cywilnym, zarówno materialnym, jak i procesowym, pojęcie dokumentu pojawia się wielokrotnie. W obowiązującym Kodeksie postępowania cywilnego (ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, t.j. Dz.U. 2019, poz. 1460 ze zm.) na podstawie art. 244 § 1 dokumentem urzędowym można określać wyłącznie dokument, który został sporządzony w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania. Dokumenty urzędowe stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. W prawie administracyjnym szczególną rolę odgrywają dokumenty urzędowe, aczkolwiek – podobnie jak postępowanie cywilne – w procedurze administracyjnej funkcjonują (choć Kodeks postępowania administracyjnego ich nie wymienia) dokumenty prywatne (zob. P. Przybysz, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 180, za: J. Błachut, *Dokument jako przedmiot ochrony prawnokarnej*, Warszawa 2011, s. 19). Istotność dokumentu na gruncie prawa administracyjnego łączy się z dokumentami urzędowymi oraz ich funkcją dowodową. Kodeks postępowania administracyjnego (ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, t.j. Dz.U. 2020, poz. 256) nie definiuje pojęcia dokumentu urzędowego, jednak z treści art. 76 § 1 wynika, że powinien on być rozumiany podobnie, jak w postępowaniu cywilnym. Posiłkowo można stosować w tym zakresie definicje pojawiające się w innych ustawach szeroko rozumianego prawa administracyjnego, np. w art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1429), zgodnie z którym dokumentem urzędowym jest w rozumieniu ustawy treść oświadczenia woli lub wiedzy, utrwalona i podpisana w dowolnej formie przez funkcjonariusza publicznego w rozumieniu przepisów Kodeksu karnego, w ramach jego kompetencji, skierowania do innego podmiotu lub złożona do akt. Zob. J. Błachut, *op. cit.*, s. 19–20.

¹⁵ T.j. Dz.U. 2019, poz. 540 ze zm.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

niejsze z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa i których wytwarzanie odbywa się w sposób uwzględniający szczególne środki bezpieczeństwa. W rozumieniu przepisów ustawy są to m.in.: dowód osobisty, paszport, dokumenty wydawane na podstawie art. 44 ust. 1 oraz art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego¹⁶; dokumenty wydawane cudzoziemcowi na podstawie art. 37 i 226 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach¹⁷; dokumenty wydawane członkom misji dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych oraz innym osobom zrównanym z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, a także dokumenty wydawane członkom ich rodzin pozostającym z nimi we wspólnocie domowej na podstawie art. 61 ustawy o cudzoziemcach; tytuły wykonawcze wydawane przez sądy i referendarzy sądowych, Karta Polaka, prawo jazdy, legitymacja dokumentująca niepełnosprawność lub stopień niepełnosprawności; profesjonalny dowód rejestracyjny oraz dowód rejestracyjny pojazdu, z wyłączeniem dowodów rejestracyjnych pojazdów, o których mowa w art. 73 ust. 3 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym¹⁸; prawo wykonywania zawodu lekarza; prawo wykonywania zawodu lekarza dentystry; legitymacje służbowe m.in. Policji, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Inspekcji Transportu Drogowego i Żandarmerii Wojskowej¹⁹.

Zgodnie z art. 5 ust. 3 u.o.d.p. do drugiej kategorii dokumentów publicznych zakwalifikowano dokumenty ważne ze względu na bezpieczeństwo państwa, bezpieczeństwo obrotu gospodarczego i prawnego, w tym m.in. dotyczące broni, międzynarodowego przewozu towarów niebezpiecznych, potwierdzające wykształcenie wyższe i specjalistyczne oraz świadectwa dojrzałości, inne niż wymienione w ust. 2.

Trzecią kategorią objęto dokumenty mające wpływ na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego i prawnego. Zgodnie z art. 5 ust. 4 u.o.d.p. należą do nich: koncesje, pozwolenia, licencje, zaświadczenia, świadectwa i certyfikaty związane z bezpieczeństwem transportu, dokumenty potwierdzające kwalifikacje zawodowe, świadectwa ukończenia szkoły, legitymacje szkolne i studenckie oraz dokumenty uprawniające do różnych ulg, inne niż wymienione w ust. 2 i 3²⁰.

ZABEZPIECZENIA PRZED FAŁSZERSTWEM ORAZ WERYFIKACJA DOKUMENTÓW PUBLICZNYCH

Z zagadnieniem klasyfikacji dokumentów na wyżej opisane kategorie w ścisły sposób koresponduje kwestia zabezpieczeń dokumentów publicznych przed ich fałszerstwem. Problematyka niskiego poziomu zabezpieczeń dokumentów urzędowych przed fałszerstwem była często

¹⁶ T.j. Dz.U. 2020, poz. 463 ze zm.

¹⁷ T.j. Dz.U. 2020, poz. 35 ze zm.

¹⁸ T.j. Dz.U. 2020, poz. 110 ze zm.

¹⁹ Zob. szerzej: art. 5 ust. 2 pkt 1–32 u.o.d.p.

²⁰ Szczegółowy wykaz dokumentów publicznych należących do drugiej i trzeciej kategorii określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2019 r. w sprawie wykazu dokumentów publicznych (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1289).

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

podnoszona przez przedstawicieli środowisk eksperckich i naukowych²¹. W myśl przepisów art. 7 ust. 1 obowiązującej ustawy dla dokumentów publicznych ustalono minimalne zabezpieczenia przed fałszerstwem. W procesie ich definiowania ustawodawca uwzględnił cztery czynniki. Pierwszy z nich – co oczywiste – stanowi kategoria dokumentów, drugim jest ich funkcja, kolejny czynnik to materiały, z których wykonane są dokumenty publiczne, a ostatni to możliwość weryfikacji autentyczności dokumentów publicznych. Analizowany artykuł ustawy, a dokładniej jego ust. 2, pozwala stwierdzić, że za zabezpieczenia dokumentów publicznych przed fałszerstwem należy uznać techniki i technologie zastosowane w tych dokumentach oraz elementy integralne związane z blankietem dokumentu publicznego, mające na celu utrudnienie fałszerstwa dokumentu publicznego²². Dla dokumentów publicznych kategorii pierwszej w ustawie wskazano dwie grupy minimalnych zabezpieczeń przed fałszerstwem, z których pierwszą stosuje się do dokumentów publicznych potwierdzających tożsamość i dokumentów podróży, natomiast grupa druga ma zastosowanie do pozostałych dokumentów publicznych.

Przepis art. 7 ust. 5 u.o.d.p. wskazuje, że organem odpowiedzialnym za określenie wykazu minimalnych zabezpieczeń przed fałszerstwem wymaganych dla poszczególnych grup dokumentów publicznych, przy uwzględnieniu ich kategorii, materiałów, z których te dokumenty są wykonane, funkcji, jakie pełnią poszczególne kategorie dokumentów, oraz możliwości weryfikacji ich autentyczności w pierwszym, drugim i trzecim stopniu, jest minister właściwy do spraw wewnętrznych. Wykaz, o którym mowa, został zawarty w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 lipca 2019 r. w sprawie wykazu minimalnych zabezpieczeń dokumentów publicznych przed fałszerstwem²³. Rozszerzenie przepisów regulujących kwestie minimalnych zabezpieczeń przed fałszerstwem dokumentów publicznych stanowi art. 8 u.o.d.p., zgodnie z którym emitent dokumentu publicznego, w uzgodnieniu z Komisją, może wprowadzić dodatkowe zabezpieczenia przed fałszerstwem.

Jak wskazano powyżej, wykaz minimalnych zabezpieczeń przed fałszerstwem sporządzany jest m.in. w oparciu o możliwość weryfikacji autentyczności dokumentu publicznego. W ustawie przewidziano cztery stopnie weryfikacji. Pierwszy przeznaczony jest dla osób sprawdzających autentyczność przedkładanych dokumentów publicznych bez użycia sprzętu technicznego. Drugi – dla pracowników podmiotów publicznych weryfikujących autentyczność przed-

²¹ Zob. szerzej: M. Goc, *Ustawa o dokumentach publicznych...*, s. 8, 15.

²² W literaturze przedmiotu podkreśla się pogląd, zgodnie z którym pełne zabezpieczenie dokumentów przed ich podrobieniem nie jest możliwe. Można jedynie ograniczać skalę podrobień przez wprowadzenie do oryginalnych dokumentów wielu zabezpieczeń, trudnych do zastosowania w dokumentach podrabianych. Warto zaznaczyć, że fałszerstwa dokumentów publicznych, dokonane przez ich przerabianie, wykazują w stosunku do podrobień relatywnie niskie wskaźniki. Jak podkreśla H. Kołdecki (*Technicznokryminalistyczne badania...*, s. 42), podrabianie dokumentów publicznych odbywa się we współczesnych czasach w skali quasi-industrialnej, ich przerabianie to jednostkowe przypadki.

²³ Zob. szerzej: załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 lipca 2019 r. w sprawie wykazu minimalnych zabezpieczeń dokumentów publicznych przed fałszerstwem (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1281). Zob. także: T. Wójcik, M. Borowski, *Ewolucja standardów bezpieczeństwa w polskich dokumentach w latach 2006–2011*, [w:] *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych. Materiały 8. Konferencji...*, s. 45–51; A. Wojciechowska, *System zabezpieczeń nowego paszportu polskiego*, „Człowiek i Dokumenty” 2018, nr 51, s. 14–21.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

kładanych dokumentów publicznych z wykorzystaniem ogólnodostępnych przyrządów powiększających lub emitujących promieniowanie UV. Kolejny stopień weryfikacji autentyczności dokumentów publicznych skierowany jest do ekspertów wyspecjalizowanych laboratoriów kryminalistycznych. Czwarty zaś, i zarazem ostatni, przeznaczony jest dla ekspertów podmiotu wyznaczonego przez Ministra. W powszechnym, codziennym posługiwaniu się dokumentami publicznymi najczęściej doświadczamy pierwszego oraz drugiego stopnia weryfikacji autentyczności posiadanych przez nas dokumentów, ponieważ funkcjonariusz publiczny dokonujący, w zakresie swojej właściwości, czynności na podstawie okazywanych lub składanych dokumentów publicznych skontroluje ich autentyczność w zakresie wspomnianego wyżej pierwszego stopnia weryfikacji, a także w zakresie drugiego stopnia, jeżeli dysponować będzie przyrządami powiększającymi lub emitującymi promieniowanie UV. W zamierzeniu prawodawcy powinno to umożliwić wyeliminowanie z obiegu prawnego znacznej części fałszywych dokumentów już na początkowym etapie posługiwania się nimi. Należy jednak podkreślić, że efektywność działań mających na celu ich wykluczenie z obiegu prawnego determinowana jest w znacznym stopniu umiejętnościami funkcjonariuszy uczestniczących w procesie weryfikacji dokumentów, co w ścisły sposób koresponduje ze szkoleniami z zakresu autentyczności dokumentów. Trzeba mieć również na uwadze fakt, że pomimo coraz skuteczniejszych metod mających na celu zabezpieczenie dokumentów, fałszerze dokumentów posługują się coraz bardziej zaawansowanymi metodami ich podrabiania oraz przerabiania, przez co proces weryfikacji autentyczności dokumentów jest znacznie utrudniony.

PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA KSZTAŁTOWANIE POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA DOKUMENTÓW PUBLICZNYCH

Istotną lukę w dotychczasowych uregulowaniach w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i wiarygodności dokumentów stanowił brak organu odpowiedzialnego za kształtowanie polityki bezpieczeństwa w omawianej kwestii na szczeblu rządowym. Na mocy przepisów art. 1 ust. 3 u.o.d.p. kształtowanie polityki bezpieczeństwa dokumentów publicznych oraz zapewnienie funkcjonowania systemu bezpieczeństwa tych dokumentów powierzono ministrowi właściwemu ds. wewnętrznych (dalej: Minister). Uszczegółowienie zadań, o których mowa, zostało zawarte w art. 3 ust. 1 pkt 1–9 ustawy. Z ich treści wynika, że w celu realizacji powierzonych mu obowiązków: bierze udział w procedurze opracowywania wzoru dokumentu publicznego; analizuje przypadki fałszerstw dokumentów publicznych; inicjuje zmiany zabezpieczeń dokumentów publicznych przed fałszerstwem; ocenia jakość wydawanych dokumentów publicznych, o których mowa w art. 5 ust. 2 pkt 1–31; monitoruje zmiany zachodzące na świecie w dziedzinie zabezpieczeń dokumentów przed fałszerstwem; współpracuje z międzynarodowymi instytucjami i organizacjami zajmującymi się ochroną i zabezpieczaniem dokumentów publicznych przed fałszerstwem; publikuje w Rejestrze Dokumentów Publicznych informacje o wzorach dokumentów publicznych; podejmuje działania mające na celu podnoszenie poziomu edukacji w zakresie wiedzy o możliwościach i sposobach rozpoznawania sfałszowanych dokumentów publicznych;

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

kontroluje wytwórców blankietów dokumentów publicznych. Analiza wyżej wymienionych czynności powierzonych ministrowi właściwemu ds. wewnętrznych wskazuje na wprowadzenie kompleksowych uregulowań w przedmiocie bezpieczeństwa dokumentów publicznych od najwcześniejszego etapu, tj. ich projektowania, poprzez nadzorowanie ich produkcji, po działania prewencyjne i edukacyjne.

Analiza dalszych przepisów ustawy wskazuje, że opisane wyżej obowiązki Ministra będą realizowane przy pomocy nowo utworzonej Komisji ds. dokumentów (dalej: Komisja)²⁴. Jej skład tworzy: siedmiu członków powołanych spośród osób wykonujących obowiązki służbowe w Ministerstwie; do piętnastu członków powołanych spośród pracowników jednostek organizacyjnych nadzorowanych przez Ministra, funkcjonariuszy lub pracowników delegowanych przez Komendanta Głównego Policji, Komendanta Głównego Straży Granicznej oraz Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego na czas niezbędny do wykonywania zadań; do pięciu członków powołanych spośród ekspertów innych podmiotów zajmujących się dokumentami publicznymi. Jednym z takich podmiotów jest Polskie Towarzystwo Kryminalistyczne, którego przedstawiciel wchodzi w skład Komisji. Wysoce uzasadniony jest przepis ustawy określający wymóg posiadania co najmniej pięcioletniego udokumentowanego doświadczenia w działalności eksperckiej w zakresie badań autentyczności dokumentów publicznych przez przewodniczącego i zastępcę przewodniczącego Komisji lub co najmniej pięcioletnie udokumentowane doświadczenie związane z projektowaniem systemów zabezpieczeń dokumentów publicznych.

VARIA

Z innych kwestii określonych w ustawie warto wskazać na sankcje karne przewidziane jej przepisami. Art. 58 u.o.d.p. wprowadza odpowiedzialność karną za wytworzenie, oferowanie, zbywanie lub przechowywanie w celu zbycia repliki dokumentu publicznego. Osoba dokonująca wyżej wymienionych czynów podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Zgodnie z przepisem art. 2 ust. 1 pkt 6 u.o.d.p. repliką jest odwzorowanie lub kopia wielkości od 75% do 120% oryginału o cechach autentyczności dokumentu publicznego lub blankietu dokumentu publicznego, z wyłączeniem kserokopii lub wydruku komputerowego dokumentu publicznego wykonanych do celów urzędowych, służbowych lub zawodowych określonych na podstawie odrębnych przepisów lub na użytek osoby, dla której dokument publiczny został wydany. Przepisy te powstały m.in. w reakcji na zjawisko oferowania tzw. dokumentów kolekcjonerskich²⁵. Regulacja ta ma być również odpowiedzią na coraz częstsze przypadki kradzieży tożsamości, czyli sytuację, kiedy ktoś pozyskał np. skan naszego dowodu osobistego i użył go w nielegalnych celach²⁶. Jednym z priorytetów re-

²⁴ Podkreślić należy, że Komisja ocenia jakość wydawanych dokumentów publicznych na podstawie dokumentów publicznych otrzymywanych od emitentów tych dokumentów, zwróconych przez ich posiadaczy wskazujących na uszkodzenie w wyniku wady technicznej.

²⁵ MSWiA, *op. cit.*

²⁶ Ponadto należy wskazać na sankcje karne przewidziane za dokonanie przestępstw związanych z różnymi formami fałszerstw dokumentów i ich wykorzystania do działań przestępnych, które zostały ujęte w dwóch rozdziałach obo-

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

gulacji przyjętych w ustawie o dokumentach publicznych jest więc zapewnienie ich ochrony oraz ich właścicieli przed wytwarzaniem fałszywych dokumentów, które są ludzko podobne do oryginałów i w związku z tym mogą stać się narzędziem popełnienia przestępstwa. Co istotne, wbrew pojawiającym się nader często informacjom jakoby dyspozycja nowo wprowadzonego przepisu karnego obejmowała wykonywanie kserokopii dokumentu w celu potwierdzenia tożsamości (co mogłoby się wiązać z karą 2 lat pozbawienia wolności za ksero dowodu), należy wskazać na stanowisko Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, w którym jednoznacznie stwierdzono, że wykonywanie czarnobiałej kserokopii dokumentu nie podlega sankcji określonej w nowych regulacjach prawnych²⁷.

Jak już wcześniej wspomniano, ustawa zakłada utworzenie rejestru dokumentów publicznych, który będzie prowadzony przez MSWiA. Co istotne, rejestr umożliwi obywatelom dostęp online do wzorów obowiązujących dokumentów z opisem podstawowych zabezpieczeń i sposobu weryfikacji ich autentyczności²⁸. Nowe przepisy określają ponadto wymagania dla wytwórców dokumentów publicznych dotyczące zapewnienia ich bezpiecznej produkcji. Wszystkie blankiety dokumentów publicznych najważniejszych ze względu na bezpieczeństwo państwa będą wytwarzane przez jednoosobową spółkę Skarbu Państwa. Ustawa wprowadza też regulację przechowywania dokumentów publicznych oraz blankietów tych dokumentów²⁹.

Wbrew informacjom podawanym do wiadomości publicznej, ustawa nie wprowadza kary za wykonywanie kserokopii dokumentów, np. w banku. Istotne jest odróżnienie przeciwdziałania fałszerstwom dokumentów publicznych poprzez zakaz tworzenia ich replik od kopiowania zawartych w dokumentach danych osobowych, ustawa o dokumentach publicznych nie zawiera bowiem regulacji w obszarze pozyskiwania danych osobowych na skutek kopiowania dokumentów. Zagadnienie to regulowane jest przepisami ustawy o ochronie danych osobowych³⁰.

PODSUMOWANIE

W świetle poglądów prezentowanych w literaturze przedmiotu, które znajdują uzasadnienie w praktyce eksperckiej, należy wskazać na wzrost liczby przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów³¹. Fałszerstwa dotyczą niemal wszystkich rodzajów dokumentów. Przestępstwa dotyczące dokumentów są poważnym zagrożeniem dla stabilności ekonomicznej i po-

wiązującego Kodeksu karnego, tj. w rozdziale XXXIV, który nosi tytuł „Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów”, oraz w rozdziale XXXVII, zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi”. Ostatni z wymienionych rozdziałów dotyczy m.in.: kwestii fałszowania pieniędzy i papierów wartościowych; puszczania w obieg przerobionych albo podrobionych pieniędzy, środków płatniczych i dokumentów płatniczych; fałszowania urzędowych znaków wartościowych.

²⁷ Ustawa o dokumentach publicznych – co się zmienia i czy rzeczywiście zakazano kserowania dowodów osobowych?, <http://prawniczy-blog.pl/?p=510> [dostęp: 7.05.2020].

²⁸ MSWiA, *op. cit.*

²⁹ Zob. szerzej: art. 43 u.o.d.p.

³⁰ Ustawa o dokumentach publicznych. Czy nowe przepisy zabezpieczą przed fałszerstwem, „Gazeta Prawna”, 11.07.2019.

³¹ Zob. szerzej: M. Goc, *Przestępczość przeciwko dokumentom wciąż groźna*, „Człowiek i Dokumenty” 2016, nr 43, s. 29–36.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

prawności działań organów państwa, a skala fałszowanych dokumentów jest bardzo duża, począwszy od dowodów osobistych, paszportów, aż po znaki pieniężne i papiery wartościowe. W procesie zapobiegania oraz zwalczania tego rodzaju przestępstw priorytetową rolę powinny odgrywać działania o charakterze systemowym, w tym mechanizmy prawne w postaci ustawowych uregulowań problematyki dokumentów publicznych. Ustawa o dokumentach publicznych niewątpliwie stanowi istotny element tego procesu i wypełnia organizacyjno-prawną lukę w szeroko rozumianej problematyce dokumentów publicznych. Konieczność jej wprowadzenia w życie wielokrotnie podnosili przedstawiciele środowisk naukowych oraz eksperckich, którzy podczas toczącej się dyskusji w omawianym temacie wskazywali na chaos normatywny w obszarze problematyki dokumentów publicznych. Ze względu na brak podstawowych unormowań w tym zakresie, chociażby dotyczących legalnej definicji dokumentu publicznego, kategoryzacji dokumentów publicznych, określenia minimalnych zabezpieczeń tych dokumentów przed sfalszowaniem czy wreszcie ustanowienia jednego podmiotu odpowiedzialnego za całość omawianej problematyki, ustawa musiała stanowić formę spójnego, kompleksowego uregulowania prawnego, które będzie wykorzystywane w prawie administracyjnym, cywilnym i karnym. Jej rozwiązania należy uznać za słuszne i niezbędne w tworzeniu systemu bezpieczeństwa dokumentów publicznych. Realizacja jej przepisów daje nadzieję na całościowe uregulowanie wskazanej problematyki. Z perspektywy zabezpieczenia interesów zarówno państwa, jak i jego obywateli ustawa o dokumentach publicznych zasługuje na pozytywną ocenę zawartych w niej przepisów.

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

- Błachut J., *Dokument jako przedmiot ochrony prawnokarnej*, Warszawa 2011.
- Goc M., *O projekcie ustawy o dokumentach publicznych uwag kilka*, „Człowiek i Dokumenty” 2017, nr 44.
- Goc M., *Przestępczość przeciwko dokumentom wciąż groźna*, „Człowiek i Dokumenty” 2016, nr 43.
- Goc M., *Ustawa o dokumentach publicznych potrzebna od zaraz*, „Człowiek i Dokumenty” 2016, nr 41.
- Gruza E., Goc M., *Genialny fałszerz czy bezradny ekspert*, [w:] *Znaczenie aktualnych metod badań dokumentów w dowodzeniu sądowym. Materiały z XIV Wrocławskiego Sympozjum Badań Pisma, Wrocław 2010*, red. Z. Kegel, R. Cieśla, Wrocław 2012.
- Izak K., *Oryginalne paszporty w rękach terrorystów oszustów*, „Człowiek i Dokumenty” 2019, nr 52.
- Lewandowski R., *Tożsamość – identyfikacja – dokument*, „Człowiek i Dokumenty” 2019, nr 54.
- Kołecki H., *Pojęcie dokumentu sfalszowanego i fałszywego w Polsce i w krajach Unii Europejskiej*, [w:] *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych. Materiały I konferencji, Poznań, 27–28 listopada 1997*, red. H. Kołecki, Poznań 2002.
- Luśnia T., *Elementy uwiarygodniające w dokumentach sfalszowanych metodą podrobienia*, [w:] *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych. Materiały 8. konferencji, Poznań, 29–30 września 2011*, red. H. Kołecki, Poznań 2012.
- MSWiA, *Wszystko, co trzeba wiedzieć o ustawie o dokumentach publicznych*, www.gov.pl/web/mswia/wszystko-co-trzeba-wiedziec-o-ustawie-o-dokumentach-publicznych [dostęp: 10.11.2019].
- Ministerstwo Sprawiedliwości, *Statystyka sądowa. Prawomocne osądzienia osób dorosłych*, Warszawa 2019.
- Nastula N., *Fałszerstwo dokumentów ze szczególnym uwzględnieniem przestępczości internetowej jako wyzwanie dla organów państwa*, „Polonia Journal” 2018, nr 8.
- Piórkowska J., *Komentarz do art. 270 Kodeksu karnego*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2016.
- Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów*, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-15> [dostęp: 19.01.2020].

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Przybysz P., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2005.

Rządowy projekt ustawy o dokumentach publicznych, druk nr 2153, www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2153 [dostęp: 7.11.2019].

Sławik K., *Rozmiary i dynamika fałszerstw (Polska, lata 2008–2009)*, [w:] *Znaczenie aktualnych metod badań dokumentów w dowodzeniu sądowym. Materiały z XIV Wrocławskiego Sympozjum Badań Pisma, Wrocław 2010*, red. Z. Kegel, R. Cieśla, Wrocław 2012.

Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych, red. H. Kołecki, Poznań 2002.

Ustawa o dokumentach publicznych – co się zmienia i czy rzeczywiście zakazano kserowania dowodów osobistych?, <http://prawniczy-blog.pl/?p=510> [dostęp: 7.05.2020].

Ustawa o dokumentach publicznych. Czy nowe przepisy zabezpieczą przed fałszerstwem, „Gazeta Prawna”, 11.07.2019.

Wojciechowska A., *System zabezpieczeń nowego paszportu polskiego*, „Człowiek i Dokumenty” 2018, nr 51.

Wójcik T., Borowski M., *Ewolucja standardów bezpieczeństwa w polskich dokumentach w latach 2006–2011*, [w:] *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych. Materiały 8. konferencji, Poznań, 29–30 września 2011*, red. H. Kołecki, Poznań 2012.

Wróbel W., Sroka T., *Komentarz do art. 270 Kodeksu karnego*, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2, cz. 2: *Komentarz do art. 212–277d*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017.

Związek Banków Polskich, *Raport o dokumentach infoDok III kwartał 2019 r.*, www.zbp.pl/getmedia/2ded4fc6-6484-434e-a75f-22c9d4aec208/infodok-2019-07-09-wydanie-39-sklad-191027-gk [dostęp: 19.01.2020].

AKTY PRAWNE

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2019 r. w sprawie wykazu dokumentów publicznych (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1289).

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. 2020, poz. 256).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1460 ze zm.).

Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (t.j. Dz.U. 2019, poz. 540 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1950 ze zm.).

Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (t.j. Dz.U. 2020, poz. 110 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1429).

Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (t.j. Dz.U. 2020, poz. 35 ze zm.).

Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (t.j. Dz.U. 2020, poz. 463 ze zm.).

Ustawa z dnia 22 listopada 2018 r. o dokumentach publicznych (t.j. Dz.U. 2019, poz. 53 ze zm.).

Załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 lipca 2019 r. w sprawie wykazu minimalnych zabezpieczeń dokumentów publicznych przed fałszerstwem (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1281).

ORZECZNICTWO

Wyrok SN z dnia 27 listopada 2000 r., III KKN 233/98, LEX nr 51125.